

notaris.be

Anticiperen op de dag
dat het niet meer lukt

De zorgvolmacht en de negatieve wilsverklaringen

1. De zorgvolmacht

Om te beginnen...

Mentale of fysieke beperking

(vb geheugenverlies, ongeval, ziekte) →

feitelijke toestand, wordt beoordeeld per geval

= **'wilsonbekwaamheid'**

= **'gezond van geest'**

Uit een 'niet kunnen' volgt een 'niet MOGEN' →

juridische toestand

= **'handelingsonbekwaamheid'**

Sommige groepen van mensen mogen volgens de wet geen rechtshandelingen stellen in hun eigen belang.

Wat als iemand 'wilsonbekwaam' wordt?

2 mogelijkheden:

1. De persoon had hierop geanticipeerd en had een '**zorgvolmacht**' opgesteld voor bepaalde zaken (buitengerechterlijke bescherming);
2. De persoon had niets voorzien en wordt voor een aantal zaken of helemaal onder **bewind** geplaatst (gerechterlijke bescherming).

De autonome wil van de persoon heeft altijd voorrang op een gerechterlijke bescherming.

Indien iemand een zorgvolmacht voorzien heeft primeert de zorgvolmacht altijd voor de handelingen die in deze zorgvolmacht beschreven staan.

Wanneer wordt iemand onder bewind geplaatst en dus 'gerechterlijk' beschermd'?

Wanneer iemand **wilsonbekwaam** wordt en bepaalde handelingen niet meer kan uitoefenen

EN

met betrekking tot deze handelingen **géén zorgvolmacht** heeft opgesteld;

OF

een zorgvolmacht heeft opgesteld, maar de zorgvolmacht **onvoldoende bescherming** blijkt te bieden aan de betrokken lasthebber

Het bewind

Het bewind is van toepassing op meerderjarigen (in principe) die door hun gezondheidstoestand volledig of gedeeltelijk, tijdelijk of definitief, zelf de belangen van hun vermogen niet behoorlijk kunnen waarnemen en waarvoor een maatregel individueel afgestemd moet worden.

= gerechtelijk ingrijpen!

- Regelingen over het vermogen van de persoon
- Regelingen over de zorg van een persoon

Regelingen **op maat** van de te beschermen persoon, mogen niet verder reiken dan nodig.

Het bewind

- **Bevoegdheid:** vrederechter van de verblijfplaats van de te beschermen persoon of bij gebreke hiervan die van zijn woonplaats.
- **Wie vraagt de bescherming aan?** Elke belanghebbende, de rechter zelf, of zelfs de persoon die vermoedt dat hij nood heeft aan zo'n bescherming kan een verzoekschrift richten naar de vrederechter om in een bewindvoering te voorzien.
- **Geneeskundige verklaring nodig** (die niet ouder mag zijn dan 15 dagen!) en een **medisch oordeel van de arts** met een concrete omschrijving van wat volgens hem de gevolgen zijn van de toestand op het functioneren van de persoon.

Het bewind = op maat

- **Vertegenwoordiging** of een **loutere bijstand**
- Bewindvoerder aangesteld voor **persoonlijke aangelegenheden** of bewindvoerder voor **de goederen**.
- Mogelijke aanduiding van **vertrouwenspersoon**, deze verleent een **bijstandsfunctie**

Afhankelijk van de situatie zal het al dan niet aangewezen zijn om een familielid aan te duiden.

Taken bewindvoerder

- Neemt via een **vertegenwoordiging** of **bijstand** een deel van de taken op zich, **in de plaats van of bijgestaan** door de te beschermen persoon.
- De vrederechter somt **expliciet** de handelingen op waarvoor de persoon onbekwaam is geworden.
 - = voor alles wat niet voorzien is blijft de persoon wilsbekwaam.
- Jaarlijks **verslag** van de bewindvoerder

Bewindvoerder kiezen

- Als persoon nog **wilsbekwaam** is
- **Anticiperen** op gerechtelijke bescherming
- Aangeven naar wie zijn **voorkeur** uitgaat bij het aanduiden van een bewindvoerder (voor beheer van de goederen).
- Via “**verklaring van voorkeur**” (notariële akte).
- Vrederechter houdt in principe rekening met keuze, maar kan daar van afwijken om de belangen van de persoon te vrijwaren. De rechter zal dat echter altijd moeten motiveren.

Wat is een 'zorgvolmacht?'

- Een overeenkomst (nl. een lastgeving)
- Waarbij iemand (de lastgever)
- Een volmacht geeft aan een andere persoon of personen (lasthebbers)
- Om bepaalde handelingen te stellen in zijn plaats
- Voor het geval hij of zij daar in de toekomst zelf niet meer toe in staat is wegens wilsonbekwaamheid.

Wat is een 'zorgvolmacht?'

De zorgvolmacht = anticipatief denken over de toekomst

Bepaalde richtlijnen geven over het beschikken en beheren (nieuw sinds 1 maart 2019) van zijn vermogen, zodat zijn eigen wensen worden gerespecteerd op het moment dat men zelf bepaalde handelingen niet meer juridisch mag stellen.

→ Vermijden dat zijn vermogen 'geblokkeerd' worden door het zelf niet kunnen handelen... belangrijk in het kader van successieplanning!

Welke handelingen worden in een zorgvolmacht beschreven?

1. Daden van beschikking over het vermogen

bv. een schenking van aandelen, een woning verkopen, een appartement aankopen...

2. Daden van beheer over het vermogen

bv. verhuren van een appartement (voor een periode van minder dan negen jaar), facturen innen, beleggen, pensioeninkomsten ontvangen...

3. zorg over de persoon

bv. keuze van rusthuis of woonzorgcentrum, bepaalde rechten uitoefenen uit de Wet Patiëntenrechten (bv. al dan niet verkrijgen van palliatieve zorg).

→ **sinds 1 maart 2019** biedt de zorgvolmacht de mogelijkheid om een 'globale regeling' te treffen

NIET: hoogstpersoonlijke handelingen

zoals een huwelijk aangaan, kind erkennen, testament opstellen, euthanasieverklaring....

Voorbeeld

- *Freya heeft een zorgvolmacht opgesteld. Dit heeft ze vooral gedaan omdat ze zeker wil zijn dat haar kinderen haar eigen richtlijnen en instructies zullen volgen op de dag dat ze ouder wordt en misschien zelf haar vermogensrechtelijke belangen niet meer kan waarnemen. Zo wil Freya zeker zijn dat wanneer ze de leeftijd van 75 jaar heeft bereikt, haar **huis wordt verkocht** door haar kinderen (waarbij ze allemaal moeten toestemmen met de verkoopprijs). Aan haar eigen dochter Julie geeft ze bovendien de opdracht om de **financiële zaken te regelen die verband houden met haar verhuis naar een rusthuis**. Julie is immers verpleegkundige en ze heeft een goed overzicht en kennis van de rust- en zorginstellingen. Om zeker te zijn dat de verkoopprijs van de woning de kosten van haar verder dagdagelijks leven kunnen dekken, bepaalt Freya bovendien dat de vrederechter een **minimumverkoopprijs vastlegt**.*

Anticiperen over de toekomst...

houdt in dat men vandaag nog de gevolgen van zijn handelen moet beseffen.

Een zorgvolmacht kan dus enkel opgesteld worden op het moment dat men nog wilsbekwaam is!

Mensen met toenemend geheugenverlies wachten dus beter niet tot het laatste moment op een zorgvolmacht op te stellen. Eenmaal de persoon niet meer wilsbekwaam is → te laat om een zorgvolmacht op te stellen!

Wanneer treedt de zorgvolmacht 'in werking?'

Afhankelijk van wat in de zorgvolmacht beschreven staat (keuze van de lastgever)

A. Bij wilsonbekwaamheid

→ in praktijk vaak vastgesteld door één of meerdere artsen. Lastgever kiest op voorhand hoe dit vastgesteld moet worden.

B. Wanneer de persoon nog wilsbekwaam is

→ Wanneer de persoon niet goed bij been is. Mentaal nog goed maar fysiek wat hulp nodig heeft en dus in die zin een zorgvolmacht wil geven.

Voorbeeld

- *Tristan is zestig jaar geworden. Hoewel hij vandaag zeker niet te klagen heeft over zijn gezondheid, zou hij toch liever anticiperen op het moment dat hij zelf zijn vermogensbelangen niet meer kan waarnemen.*

Tristan heeft met de jaren een mooie onderneming opgebouwd waarin zijn beide kinderen, Sara en Baptiste, een rol vervullen. Hij wil een zorgvolmacht opstellen met het oog op het beheer van zijn onderneming wanneer hij zelf wat moeite zal ondervinden, maar hij wil Sara en Baptiste niet opzadelen met de verantwoordelijkheid om te beslissen of hij nog 'mentaal goed genoeg is' om zijn taken te behartigen. Daarom laat Tristan in zijn zorgvolmacht opnemen dat zijn wilsonbekwaamheid beoordeeld zal worden door twee onafhankelijke artsen.

Zorgvolmacht ≠ gewone volmacht

Gewone volmacht:

- heeft uitwerking zolang de persoon wilsbekwaam is

Zorgvolmacht:

- kan, mits voldoening aan de formele voorwaarden, uitwerking krijgen wanneer de persoon wilsonbekwaam wordt!
= **groot voordeel van de zorgvolmacht**

De zorgvolmacht: uitwerking na wilsonbekwaamheid

Wanneer werkt de zorgvolmacht door na de wilsonbekwaamheid?

1. De lasthebber was **wilsbekwaam** bij het opstellen van de zorgvolmacht;
2. De zorgvolmacht werd **schriftelijk** opgesteld;
3. De zorgvolmacht vermeldt de doelstelling: **een buitengerechterlijk bescherming organiseren**;
4. De zorgvolmacht werd **geregistreerd** in het 'Centraal Register van Lastgevingen' (CRL) beheerd door de Federatie van notarissen

zonder registratie werkt de zorgvolmacht NIET door!

Een lasthebber of lasthebbers aanstellen

Principe: vrijheid (familie, vrienden, professionelen...)

- Vaak afhankelijk van de omschreven taken (bv. professionele handelingen versus privé-handelingen)
- **Vermijd conflicten** tussen lasthebbers door duidelijke instructies te geven.
- **Vermijd belangenconflicten** door eventueel ad hoc lasthebbers aan te stellen.

Bv. Inplanning van schenkingen aan de kinderen met de kinderen die aangesteld worden als lasthebbers...

- **Duid 'reserve' lasthebbers aan** voor het geval de aangeduide lasthebbers zelf onmogelijk de handelingen willen of kunnen stellen.

Krijgen de lasthebbers **een vergoeding**? Principe niet, maar een vergoeding voor bepaalde uitgaven kan. Hoe dan ook → zorgen voor **duidelijkheid**

Buitengerechterlijke bescherming?

- Vanaf het moment van de wilsonbekwaamheid mag de lasthebber de in de zorgvolmacht toegekende taken uitvoeren zonder dat de rechter er in moet tussenkomen of toestemming moet geven:
→ het is een **buitengerechterlijke bescherming**.

Absoluut geen rechterlijke tussenkomst?

Toch wel. De rechter kan tussenkomen indien er problemen zijn met **de uitvoering** van de zorgvolmacht of wanneer de persoon onvoldoende wordt beschermd door de zorgvolmacht

EINDE van de zorgvolmacht

Overlijden van de lastgever: zorgvolmacht neemt een einde

Overlijden of wilsonbekwaamheid van de lasthebber(s): best een oplossing voorzien in de zorgvolmacht zelf.

→ Subsidiaire lasthebbers voorzien

Voorbeeld

- *Wim is een weduwnaar met twee zonen (Sebastian en Tristan) en heeft een zus (Caroline). Hij bepaalt in een zorgvolmacht dat Sebastian en Tristan beiden een volmacht krijgen om de gezinswoning te verkopen, wanneer Wim aangeeft dat hij naar een assistentiewoning wil verhuizen. De twee zonen moeten volgens de zorgvolmacht samen handelen bij de verkoop. Wim wil echter zeker zijn dat de woning wordt verkocht aan de werkelijke waarde. Daarom geeft hij aan zijn zus een volmacht om een onafhankelijke schatter aan te stellen voor de verkoop. Overlijdt zijn zus vóór de wilsonbekwaamheid van Wim, dan bepaalt de volmacht dat de schatter aangesteld wordt door één van zijn zonen*

Een zorgvolmacht in het kader van successieplanning?

- Om te kunnen beschikken over ons vermogen moeten we wilsbekwaam en dus handelingsbekwaam zijn.

Indien wilsonbekwaam → **blokkering van ons vermogen, geen mogelijkheid meer om het vermogen over te dragen naar de volgende generaties via bv. een schenking**

MAAR: kan niet voor alle handelingen = niet voor de strikt persoonlijke handelingen
→ je kan bv. géén volmacht geven om een testament op te stellen
testament = hoogst persoonlijk document

Zorgvolmacht = ideaal in het kader van successieplanning, maar grote verantwoordelijkheid bv. bij kiezen van de lasthebbers.

Voorbeeld

- *David en Laura hebben twee kinderen waar ze heel trots op zijn. Zelf hebben ze twee onroerende goederen: de gezinswoning en een appartement dat Laura heeft geërfd. David heeft vroeger een goed geërfd, maar dat is ondertussen verkocht. De gezinswoning zit in het gemeenschappelijk vermogen van David en Laura (beiden zijn er dus eigenaar van). Het geërfde appartement daarentegen behoort aan Laura toe. David en Laura zijn nog jong, ze willen nog niet schenken maar ze zijn begaan met het lot van hun vermogen. Ze weten immers dat hun vermogen toelaat om te schenken aan hun kinderen. Omdat niemand de toekomst kan voorspellen, willen David en Laura elkaar wederzijds een volmacht geven om bepaalde van hun eigen goederen te schenken, indien één van hen wilsonbekwaam zou worden op hun oude dag.*

Een zorgvolmacht in het kader van successieplanning?

- advies van de notaris

= anticiperen op het **geheel** plaatje en **overzicht krijgen** over alle juridische mogelijkheden zodat **alle bestaande wettelijke instrumenten zo efficiënt mogelijk benut worden.**

De zorgvolmacht is één van de vele aspecten van successieplanning. Anticiperen aan de hand van een zorgvolmacht kan **zowel op jonge als oude leeftijd** en ook wanneer men in het kader van een andere gebeurtenis naar de notaris komt (bv. wanneer een koppel een huwelijksovereenkomst laat opstellen).

De notaris kan **begeleiden** bij het maken van keuzes en kan wijzen op bepaalde belangenconflicten bij het kiezen van lasthebbers.

- De notaris zorgt voor de **registratie in het CRL.**

2. De voorafgaande wilsverklaringen

Verschillende voorafgaande wilsverklaringen rond het levenseinde

In een ideaal scenario: patiënt wordt zoveel mogelijk betrokken bij het bepalen van zijn lot

MAAR

niemand kan de toekomst voorspellen en niemand kan garanderen dat we steeds in staat zullen zijn om zelf beslissingen te nemen over ons levenseinde.

Oplossing ➡ voorafgaande wilsverklaringen.

= documenten waarin je **zelf** duidelijke richtlijnen geeft over een aspect van je levenseinde voor het geval er zich situaties voordoen waarbij je zelf je wensen niet meer kan uitdrukken.

1. voorafgaande negatieve wilsverklaring

- **Weigering** van alle of bepaalde **medische onderzoeken en/of behandelingen** ingeval je wilsonbekwaam wordt.
- arts is verplicht om je wensen hieromtrent te eerbiedigen.
- onbeperkt geldig.
- kan je niet laten registereren bij de gemeente
- vindplaats modeldocument? www.leif.be

TIP: naast jouw eigen exemplaar, geef je het best een exemplaar aan je arts, je vertegenwoordiger of je familieleden.

2. Voorafgaande wilsverklaring euthanasie

- Kan je enkel opstellen indien je euthanasie wenst als je in een **onomkeerbare comateuze toestand** zou verkeren.

! Je kan dus niet op voorhand aangeven dat je euthanasie wenst voor andere gevallen dan een coma.

- **Twee getuigen** moeten de wilsverklaring mee ondertekenen en bovendien is de wilsverklaring **onbeperkt** geldig na het opstellen ervan. Je zal de verklaring dus niet moeten hernieuwen.
- Een vertrouwenspersoon kan aangesteld worden om de arts in te lichten over de euthanasieverklaring indien de patiënt zelf niet meer in staat is om dat zelf te doen.
- De arts = **niet verplicht** om jouw richtlijnen te volgen. Hij kan weigeren om euthanasie uit te voeren.

In zo'n geval zal de door jou aangeduide vertrouwenspersoon een beroep moeten doen op een andere arts. Die wilsverklaring kan je kosteloos laten registreren bij de gemeente, maar het blijft van belang om je behandelende arts op de hoogte te brengen van het bestaan van zo'n wilsverklaring.

- De vorm waaraan zo'n wilsverklaring moet beantwoorden, is **wettelijk vastgelegd**.
- Modeldocument: www.leif.be

3. De verklaring voor orgaandonatie

- document waarbij je een keuze voor orgaandonatie officieel bekendmaakt.
- In België worden de organen van de overledene automatisch aangewend om iemands leven te redden, tenzij je dat **schriftelijk** en **uitdrukkelijk** hebt geweigerd.
- Sinds 1 juli 2020: ruimere keuzemogelijkheden. Voortaan kan je vier beslissingen met betrekking tot de donatie van menselijk lichaamsmateriaal na overlijden vastleggen.

Zo zal je kunnen aanduiden of je wel dan niet instemt met orgaan-, weefsel- of celdonatie voor wetenschappelijk onderzoek of ontwikkeling van nieuwe behandelingen.

- Registratie: gemeente, maar sinds 1 juli 2020 ook bij de huisarts of online : www.mijngezondheid.be
- Modeldocument: ook terug te vinden op www.leif.be

4. De verklaring inzake de wijze van teraardebestelling

- Gebruik je om je keuze rond je uitvaart bekend te maken.
- Zowel de artsen, familieleden als de begrafenisondernemer zijn verplicht om je wensen te eerbiedigen.
- **Best registreren bij de gemeente** zodat er efficiënt kan nagegaan worden wat de wensen waren van de overledene.

De wensen rond de uitvaart bekendmaken via een testament kan, maar is niet wenselijk. Vaak worden testamenten immers pas behandeld na de begrafenis van de overledene...

5. De lichaamsschenking aan de wetenschap

- lichaamsschenking aan de wetenschap is noodzakelijk voor de vorming van onze toekomstige artsen en voor onderzoek naar nieuwe technieken.
- Iedere wilsbekwame persoon kan hiervoor **contact opnemen met een medische faculteit** naar keuze.

Zal je informeren over de te ondernemen stappen en zal je een document als voorbeeld ter beschikking stellen, om het lichaam aan de wetenschap te kunnen schenken.

- Document moet handgeschreven, gedateerd en ondertekend te worden door de schenker. Het vermeldt ook de modaliteiten over wat er achteraf met het lichaam moet gebeuren (religieuze dienst, crematie...)
- Zie voorbeeld op www.leif.be

Vragen?

Notaris Mickaël VELTMANS
Steenweg 221, 9572 Lierde
Tel: 055 42 37 24

Email: mickael.veltmans@belnot.be

